

Isu Perundangan Berhubungan dengan Reman di Malaysia

(Legal Issues Relating to Remand in Malaysia)

Surendran Arunagiri¹, Ramalinggam Rajamanickam^{2*} , Ifa Sirrhu Samsudin³
Mohd Zamre Mohd Zahir⁴

¹Fakulti Undang-Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), 43600 Bangi, Selangor, Malaysia.
Email: surendren98@gmail.com

²Fakulti Undang-Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), 43600 Bangi, Selangor, Malaysia.
Email: rama@ukm.edu.my

³Fakulti Undang-Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), 43600 Bangi, Selangor, Malaysia.
Email: ifa28011@gmail.com

⁴Fakulti Undang-Undang, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), 43600 Bangi, Selangor, Malaysia.
Email: zamre@ukm.edu.my

ABSTRAK

CORRESPONDING

AUTHOR (*):

Ramalinggam Rajamanickam
(rama@ukm.edu.my)

KATA KUNCI:

Reman
Penahanan
Penyiasatan
Undang-undang
Malaysia

KEYWORDS:

Remand
Detention
Investigation
Law
Malaysia

CITATION:

Surendran Arunagiri et al. (2022). Isu Perundangan Berhubungan dengan Reman di Malaysia. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 7(11), e001984.
<https://doi.org/10.47405/mjssh.v7i11.1984>

Secara umumnya, perintah reman merupakan antara proses yang penting dalam sistem pentadbiran keadilan jenayah di Malaysia. Perintah reman digunakan sekiranya terdapat alasan yang kukuh bahawa penyiasatan tidak dapat dilengkapkan oleh pihak berkuasa dalam tempoh dua puluh empat jam. Namun begitu, perintah reman sering kali disalahgunakan oleh pihak berkuasa bagi motif yang berlainan tanpa mengambil kira tujuan asal perintah reman diberikan. Oleh itu, suspek yang berada dalam tahanan polis sering kali terdedah kepada pelbagai ancaman dan seksaan pihak berkuasa, seperti pemukulan yang merupakan pelanggaran hak asasi manusia yang serius. Sehubungan dengan itu, artikel bertujuan untuk mengupas takrifan reman dari pelbagai perspektif. Selain itu, artikel ini akan menilai peruntukan undang-undang yang berkaitan dengan reman di bawah Kanun Tatacara Jenayah di Malaysia. Selanjutnya, artikel ini akan memfokuskan perbincangan kepada isu-isu yang timbul akibat penyalahgunaan tatacara reman di bawah undang-undang di Malaysia. Kes-kes yang relevan berkaitan dengan penahanan reman juga akan dikupas dalam artikel ini. Oleh itu, artikel ini menggunakan pendekatan kualitatif yang bersifat perundangan tulen. Berdasarkan analisis kes-kes yang berkaitan dengan reman, dapat dilihat bahawa terdapat kelemahan dalam undang-undang berhubungan dengan reman di Malaysia, terutamanya dari segi tempoh penahanan seseorang suspek. Undang-undang berkaitan dengan reman di Malaysia juga tidak komprehensif kerana tidak mengambil kira isu-isu terkini, seperti reman berantai. Oleh hal yang demikian, kekangan dan kelemahan dalam undang-undang reman di Malaysia haruslah diatasi secepat mungkin bagi mengelakkan penyalahgunaan proses reman dan penganiayaan yang berterusan terhadap seseorang suspek.

ABSTRACT

In general, remand orders are one of the important processes in the criminal justice administration system in Malaysia. A remand order is used if there is a strong reason that the investigation cannot be completed by the authorities within twenty-four hours. However, remand orders are often misused by the authorities for different motives regardless of the original purpose for which the remand order was issued. Therefore, suspects who are in police custody are often exposed to various threats and torture by the authorities, such as beatings which are serious human rights violations. Accordingly, the writing aims to parse the definition of remand from various perspectives. In addition, this paper will evaluate the legal provisions related to remand under the Criminal Procedure Code in Malaysia. Further, this paper will focus the discussion on issues that arise as a result of the abuse of remand procedures under the law in Malaysia. Relevant cases related to remand detention will also be explored in this writing. Therefore, this writing uses a qualitative approach that is purely legal in nature. Based on the analysis of cases related to remand, it can be seen that there are weaknesses in the law relating to remand in Malaysia, especially in terms of the detention period of a suspect. Laws related to remand in Malaysia are also not comprehensive as they do not take into account current issues, such as chain remand. Therefore, the constraints and weaknesses in the remand law in Malaysia must be addressed as soon as possible to prevent the abuse of the remand process and continued persecution of a suspect.

Sumbangan/Keaslian: Artikel ini memberikan suatu bentuk gambaran umum dan analisis berkaitan dengan reman dan isu perundangan yang akan memberikan sumbangan dalam bentuk ilmiah dan pendidikan kepada para penyelidik, penuntut, penguat kuasa undang-undang, pengamal undang-undang dan masyarakat umum.

1. Pengenalan

Secara umum, sekiranya seseorang ditahan, pihak penguat kuasa hanya boleh menahannya sehingga dua puluh empat jam bagi tujuan membantu dan melengkapkan siasatan mereka. Pada penghujung dua puluh empat jam tersebut, jika pihak penguat kuasa berpendapat bahawa suspek tersebut tidak bersalah, pihak penguat kuasa mesti membebaskan orang tersebut. Perintah tahanan reman boleh dibenarkan sekiranya pihak berkuasa berpendapat bahawa siasatan tidak boleh dilengkapkan dalam tempoh dua puluh empat jam.

Seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah merupakan mekanisme yang membolehkan penahanan seorang suspek melebihi tempoh dua puluh empat jam. Seksyen 117(1) menyatakan bahawa:

“Apabila seseorang ditangkap dan ditahan dalam kurungan, dan nampaknya penyiasatan tidak dapat dihabiskan dalam tempoh 24 jam

sebagaimana yang ditetapkan oleh seksyen 28, dan ada sebab-sebab untuk mempercayai bahawa tuduhan atau maklumat itu adalah berasas, maka hendaklah pegawai polis yang menjalankan penyiasatan itu dengan segera menghantar satu salinan catatan harian yang ditetapkan kemudian kelak mengenai kes itu dan bersama-sama itu juga hendaklah menghantarkan orang yang tertuduh itu di hadapan Majistret itu.”

Dalam situasi ini, pihak polis akan membawa suspek ke hadapan majistret sebelum berakhirnya tempoh dua puluh empat jam dan mengemukakan permohonan kepada mahkamah untuk suatu perintah tahanan reman. Bagi mendapatkan perintah reman, pegawai penyiasat dalam sesuatu kes perlulah mengemukakan alasan-alasan yang munasabah untuk menahan seseorang suspek dalam tahanan bagi tempoh tertentu. Sekiranya alasan-alasan yang dikemukakan tidak kukuh atau tidak dikemukakan langsung, maka seseorang peguam bagi suspek itu boleh mencabar permohonan reman tersebut dan memohon agar permohonan tersebut ditolak oleh majistret dan suspek dibebaskan.

Memang tidak dapat dinafikan bahawa sesuatu perintah reman adalah penting bagi membolehkan pihak berkuasa melengkapkan siasatan atau mengelakkan suspek daripada melarikan diri dan mengganggu proses pentadbiran keadilan jenayah (King, Bamford & Sarre, 2008). Walau bagaimanapun, pada masa ini, pelbagai isu berkaitan dengan reman timbul akibat pelanggaran tatacara reman yang sedia ada oleh pihak berkuasa, misalnya melibatkan pihak Polis Diraja Malaysia (PDRM). Sebagai contoh, isu kematian suspek dalam penahanan dan pelanggaran hak asasi seseorang suspek yang serius semasa berada dalam tempoh penahanan seperti mana yang hangat diperdebatkan dalam kes ulung *Datuk Seri Khalid Abu Bakar & Ors v N. Indra Nallathamby & Anor [2014] 9 CLJ 15*. Tambahan pula, muncul suatu amalan dalam kalangan pihak polis yang dikenali sebagai amalan reman berantai yang telah membuka ruang yang luas kepada penyalahgunaan perintah reman (Gomez, 2010). Selain itu, timbul kebarangkalian suspek juga terdedah kepada penyeksaan dan serangan daripada pihak polis seperti dalam kes *Hassan Marsom & Ors v. Mohd Hady Ya'akop [2018] 7 CLJ 403* di mana responden telah terdedah kepada layanan yang buruk dan penyeksaan semasa dalam penahanan reman apabila responden telah dibogelkan dan diserang dengan matanya tertutup oleh pegawai polis walaupun dia menafikan penglibatannya dalam pergaduhan yang melibatkan seorang pegawai polis. Isu ini amatlah serius dan tidak harus dipandang remeh.

Berkenaan dengan permohonan reman di bawah seksyen 117, Hakim Abdul Wahab Patail dalam kes *Re Syed Mohamed b Syed Isa; Mohd Rosdi bin Jaafar; Thigarajah a/l Palaniandy; Rajis a/l Seen Deen & Ors [2000] MLJU 163* mengutarakan pandangannya bahawa:

It must be borne in mind that in considering remand applications, the Magistrate must balance fairly between the right of personal liberty of the individual who has not yet been proven guilty, against the equally important public interest, the object that is the duty of the police, that crimes be investigated effectively and offenders be brought to justice. The latter is an equally important consideration.

Oleh itu, dalam mempertimbangkan permohonan reman, terdapat kewajipan pada seseorang majistret untuk menyeimbangkan secara adil antara hak kebebasan peribadi seseorang individu yang belum terbukti bersalah dengan kepentingan awam yang

memerlukan sesuatu kesalahan jenayah disiasat dengan berkesan dan pesalah dibawa ke muka pengadilan. **Lord Denning** berpendapat bahawa tidak dinafikan bahawa setiap individu dalam masyarakat mempunyai hak asasi masing-masing. Namun, bagi mengelakkan kekacauan berlaku dalam sesebuah masyarakat, maka pihak berkuasa diberi kuasa untuk menangkap dan menahan seseorang yang disyaki melanggar undang-undang yang telah ditetapkan ([Gomez, 2010](#)). Di samping itu, seseorang suspek belum lagi dituduh di mahkamah bagi kesalahan yang disyaki dilakukannya dan tidak wajar diperlakukan sebagai seseorang tertuduh semasa berada dalam tahanan reman ([Wafaa', 2016](#)). Seseorang suspek mempunyai hak asasi tertentu dan sewajarnya dilayan secara berperikemanusiaan.

Sehubungan dengan itu, artikel ini akan mentakrifkan reman dari pelbagai perspektif. Di samping menilai peruntukan undang-undang yang berkaitan dengan reman di bawah Kanun Tatacara Jenayah di Malaysia. Selain itu, artikel ini akan memfokuskan perbincangan kepada isu-isu yang timbul akibat penyalahgunaan tatacara reman di bawah undang-undang di Malaysia. Bagi tujuan ini, kes-kes yang relevan berkaitan dengan penahanan reman juga akan menjadi rujukan dalam artikel ini.

2. Takrifan Reman

Secara umumnya, penahanan seseorang suspek dalam perintah reman menyebabkan pelbagai kesan yang negatif dari aspek emosi, sosial dan politik seseorang suspek. Misalnya, apabila direman, suspek akan kehilangan kebebasannya dan juga boleh kehilangan akses kepada keluarganya. Suspek juga menghadapi kemerosotan kesihatan semasa berada dalam penahanan, kehilangan tempat bergantung serta kehilangan pekerjaan dan sumber pendapatan. Aspek kesihatan individu hendaklah dititikberatkan dan dipelihara kerana ia merupakan hak individu tersebut ([Mohd Zamre et al., 2021](#); [Tengku Noor et al., 2021](#)). Bukan itu sahaja, malah masyarakat juga akan memandang hina terhadap seseorang yang ditahan reman walaupun belum didakwa dan dibuktikan bersalah oleh mahkamah. Lantaran itu, hubungan suspek dengan masyarakat akan terjejas akibat penahanan reman.

Menurut [Kamus Pelajar Bahasa Malaysia \(2015\)](#), perintah reman bererti tindakan menahan seseorang bagi tempoh tertentu selepas mendapat perintah mahkamah bagi tujuan siasatan. Perintah reman juga bermaksud tindakan menahan seseorang yang dituduh melakukan kesalahan jenayah, atau menghantar balik seseorang ke dalam tahanan (penjara atau lokap) untuk siasatan lanjut sementara menunggu perbicaraan.

Maksud reman tidak dijelaskan secara terperinci dalam seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah. Dalam kes [Deepan Mahajan v Director of Enforcement \(1991\) Cr LJ 1124](#), reman di bawah seksyen 259 Kanun Tatacara Jenayah telah diperjelaskan sebagai membawa maksud *re-committal*, iaitu meletakkan kembali seseorang individu yang dituduh melakukan jenayah ke dalam tahanan melalui suatu perintah atau waran mahkamah. Dalam kes [State of Maharashtra v Ramesh Taurani \(1997\) Supp 5 SCR 463](#), mahkamah berpandangan bahawa permohonan pihak berkuasa untuk mereman seseorang tertuduh mestilah dipersetujui oleh pihak mahkamah terlebih dahulu dengan menyerahkan suatu notis kepada pihak mahkamah yang mengandungi bukti-bukti yang didapati semasa proses penyiasatan ke atas tertuduh ([Srimurugan, 2015](#)). Reman berbeza daripada penahanan selepas dibicarakan kerana reman adalah bagi tujuan siasatan, manakala penahanan selepas perbicaraan dikenakan setelah tertuduh disabitkan kesalahan oleh pihak mahkamah ([Ahmad Azam, 2012](#)).

Dari segi kedudukan reman dalam Islam pula, [Siti Zubaidah \(2016\)](#) menyatakan terdapat perbezaan apabila membicarakan tentang konsep reman dan penahanan sementara. Menurutnya, reman ialah satu konsep penahanan yang dijalankan terhadap seseorang bagi tujuan pemeriksaan lanjut dan dengan ketiadaan waran. Manakala, penahanan sementara pula adalah untuk menahan seseorang dalam tempoh tertentu sebelum dibicarakan di mahkamah dalam keadaan suspek tidak dibebaskan dengan jaminan mahupun ketiadaan jaminan dan ia bertujuan bagi mengelakkan seseorang pesalah itu melarikan diri ke luar negara. Selanjutnya, menurut [Zainal Azam \(2003\)](#), penahanan reman atau penahanan sementara ini melibatkan orang-orang yang disyaki melakukan sesuatu jenayah atau kemungkaran dan pihak berkuasa berkeperluan untuk meneliti terlebih dahulu jenis kes yang terlibat. Beliau berpendapat bahawa kemungkaran yang boleh diambil tindakan ialah kemungkaran yang dilakukan secara terang-terangan, oleh sebab itulah kes seumpama itu memerlukan tertuduh itu ditahan reman. Oleh itu, konsep sebenar penahanan reman ialah penahanan yang bersifat sementara yang bukan bersifat menghukum. Tambahan pula, tujuannya untuk menjalankan penyiasatan terhadap orang yang disyaki dengan meletakkannya di bawah jagaan dan pantauan pihak berkuasa.

3. Peruntukan Undang-Undang Reman dalam Kanun Tatacara Jenayah

Undang-undang khusus di Malaysia yang berkaitan dengan penahanan reman ialah Kanun Tatacara Jenayah. Secara amnya, terdapat dua jenis reman yang diperuntukkan dalam Kanun Tatacara Jenayah, iaitu reman semasa siasatan dan reman semasa menunggu perbicaraan sehingga perbicaraan selesai.

Reman semasa siasatan diperuntukkan dalam seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah. Seksyen ini menyentuh serba sedikit tentang tatacara atau panduan yang perlu dipatuhi oleh seseorang majistret dan pihak polis dalam membenarkan penahanan reman seseorang suspek pada tahap penyiasatan sesuatu kes. **Seksyen 117(1) Kanun Tatacara Jenayah** menyimpulkan bahawa seseorang majistret hanya berupaya untuk membuat perintah reman dalam keadaan apabila:

- (a) berlakunya tangkapan seseorang individu dan dia ditahan dalam kurungan;
- (b) siasatan tidak dapat diselesaikan dalam tempoh 24 jam;
- (c) terdapat alasan untuk mempercayai bahawa tuduhan atau maklumat tersebut adalah berasas;
- (d) pegawai penyiasat mengemukakan orang yang ditangkap bersama-sama satu salinan catatan harian berkenaan dengan kes yang disiasat kepada majistret; dan
- (e) terdapatnya alasan-alasan untuk menahan suspek tersebut di dalam lokap sementara polis menjalankan siasatan mereka, seperti alasan untuk mempercayai bahawa jika orang yang ditangkap itu tidak ditahan, maka terdapatnya risiko penerbangan atau kemungkinan gangguan terhadap keterangan dan saksi dalam kes tersebut.

Menurut seksyen 119(1) Kanun Tatacara Jenayah, salinan catatan harian dalam diari siasatan yang dikemukakan oleh pegawai penyiasat hendaklah mengandungi butir-butir siasatan seperti yang berikut:

- (a) waktu diterima perintah menyiasat, jika ada;
- (b) waktu dimulakan dan ditamatkan penyiasatan itu;

- (c) nama tempat atau tempat-tempat yang dilawatinya; dan
- (d) suatu pernyataan tentang hal keadaan yang ditentukan melalui penyiasatannya.

Majistret seterusnya akan menilai sama ada penahanan lanjutan diperlukan dan sekiranya ia mendapati bahawa penahanan lanjutan tidak perlu atau suspek masih boleh memberikan kerjasama, maka beliau berhak menolak permohonan reman tersebut (Lee et al., 2010). Seksyen 117(2) pula menunjukkan bahawa tempoh reman telah dibahagikan kepada dua kategori supaya lebih adil. Kategori reman ini dibahagikan berdasarkan hukuman kesalahan kes yang disiasat. Seksyen 117(2) menunjukkan dua asas utama dalam menentukan tempoh reman suspek. Asas pertama merujuk kesalahan yang membawa hukuman pemenjaraan tidak melebihi 14 tahun. Tempohnya ialah empat hari bagi permohonan pertama dan tiga hari bagi permohonan kedua. Tempoh reman tujuh hari ini tidak termasuk tempoh tahanan 24 jam di bawah seksyen 28. Asas kedua merujuk kesalahan yang membawa hukuman mati atau hukuman pemenjaraan selama 14 tahun atau lebih. Formulanya ialah tujuh hari bagi permohonan pertama dan tujuh hari lagi bagi permohonan kedua.

Seksyen 117(3) mewajibkan seseorang pegawai penyiasat yang memohon tahanan reman, mencatatkan dalam diari penyiasatannya apa-apa tahanan reman suspek sejurus sebelum sesuatu permohonan itu dibuat. Peruntukan ini dibawa masuk khususnya untuk menangani penyalahgunaan amalan perintah tahanan berlarutan atau apa yang dikenali sebagai perintah berantai atau *chain smoking* seperti yang telah dibentangkan oleh Menteri Hal Ehwal Dalam Negeri [Dato' Seri Mohd Radzi bin Sheikh Ahmad] dalam ucapannya semasa sesi pembacaan kali kedua dan ketiga Rang Undang-Undang Kanun Tatacara Jenayah (Pindaan) 2006 untuk meminda peruntukan seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah (Dewan Rakyat Malaysia, 2006).

Seksyen 117(4) mewajibkan seseorang majistret mengambil kira mana-mana tempoh tahanan yang terdahulu sebelum permohonan baharu dipertimbangkan, tidak kira sama ada tempoh tahanan itu ada kaitan dengan permohonan baharu itu atau tidak. Majistret akan seterusnya menentukan tempoh reman yang adil selepas mengambil kira semua fakta, termasuk tempoh tahanan yang terdahulu.

Seksyen 117(5) menyatakan bahawa dalam menentukan tempoh penahanan tertuduh, majistret hendaklah membenarkan representasi dibuat sama ada oleh tertuduh sendiri atau melalui peguam pilihannya. Peruntukan ini bertujuan untuk memastikan bahawa orang kena tangkap tidak direman selanjutnya tanpa alasan yang kukuh dan munasabah. Namun, peguam bela memainkan peranan yang terhad pada tahap ini. Seseorang peguam bela hanya boleh membuat representasi kepada majistret untuk memastikan bahawa polis telah mematuhi kriteria-kriteria yang ditetapkan dalam seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah dan untuk mengemukakan hujahan bahawa anak guamnya tidak perlu ditahan untuk tempoh yang lebih daripada yang benar-benar perlu. Hal ini dikatakan demikian kerana seksyen 117 mengehadkan seseorang majistret untuk hanya mengambil kira bahan-bahan yang didapati dalam diari penyiasatan pihak polis dalam mempertimbangkan sesuatu permohonan reman. Sebaliknya, apa-apa keterangan fakta atau faktor-faktor lain yang dikemukakan oleh suspek atau tertuduh tidak diambil kira (Srimurugan, 2005).

Seksyen 117(6) pula menunjukkan bahawa seseorang majistret mempunyai budi bicara untuk memindahkan kes ke mahkamah tinggi bagi membolehkan tertuduh tersebut dibicarakan sekiranya mendapati bahawa penahanan lanjutan tidak diperlukan dan kes

di hadapannya tidak berada dalam bidang kuasanya untuk dibicarakan. Di samping itu, seksyen 117(7) mewajibkan majistret yang membenarkan penahanan lanjutan suspek untuk merekodkan sebab-sebab penahanan reman tersebut dibenarkan. Walaupun Hakim Elizabeth Chapman dalam kes *Lau Kong Peng & Ors v. PP [1998] 6 MLJ 501* berpendapat bahawa kegagalan seseorang Majistret untuk merekodkan alasannya dalam membenarkan penahanan lanjutan hanya terjumlah kepada ketidakaturan (*irregularity*) semata-mata. Namun, pada pendapat penulis, kegagalan tersebut mestilah tidak dianggap sebagai ketidakaturan semata-mata, terutamanya dalam hal yang melibatkan persoalan pelucutan kebebasan seseorang.

Seterusnya, peruntukan undang-undang khusus yang berkaitan dengan reman semasa menunggu perbicaraan ialah seksyen 177A dan seksyen 259 Kanun Tatacara Jenayah. Seksyen 177A(1) memperuntukkan bahawa sesuatu pendakwaan terhadap sesuatu kesalahan yang berada dalam bidang kuasa mahkamah tinggi perlulah mendapatkan persetujuan pendakwa raya (peguam negara) terlebih dahulu. Selagi persetujuan tersebut belum diperoleh, maka, seseorang yang ditangkap atau dituduh melakukan kesalahan tersebut boleh ditahan dalam jagaan (dalam kes ini, jagaan kehakiman) sementara menunggu persetujuan tersebut. Secara amnya, semua kes yang berada dalam bidang kuasa mahkamah tinggi hendaklah bermula di mahkamah majistret. Seseorang Majistret hanya mempunyai bidang kuasa untuk menerangkan pertuduhan kepada tertuduh dan selanjutnya, majistret tersebut hendaklah memindahkan kes tersebut ke mahkamah tinggi tanpa melakukan apa-apa siasatan permulaan. Namun, tertuduh tidak mempunyai kewajiban untuk mengaku kepada pertuduhan tersebut selagi keizinan pendakwa raya untuk mendakwa belum diperoleh.

Seksyen 259 Kanun Tatacara Jenayah pula membincangkan kuasa mahkamah untuk menunda atau menangguhkan prosiding. Sesuatu penangguhan atau penundaan hanya boleh dilakukan dalam dua keadaan, iaitu dalam keadaan ketidakhadiran seseorang saksi atau terdapat sebab-sebab lain yang munasabah yang memerlukan penangguhan. Jika adanya alasan yang munasabah untuk menangguhkan prosiding mahkamah, maka majistret mempunyai bidang kuasa untuk menahan tertuduh dalam jagaan tidak melebihi lapan hari. Peraturan umum ialah Majistret tidak boleh membenarkan penangguhan, kecuali dalam kes-kes apabila penangguhan jelas diperlukan untuk tujuan keadilan. Setiap perintah penangguhan prosiding yang dikeluarkan oleh mahkamah hendaklah ditulis dan ditandatangani oleh majistret. Seseorang majistret juga mempunyai kewajiban untuk menyatakan alasan penangguhan dalam rekodnya yang membolehkan tertuduh dan pihak pendakwaan mengetahui sebab penangguhan serta membolehkan mahkamah rayuan sendiri membentuk pendapat tentang kewajaran penangguhan tersebut. Beberapa contoh umum yang telah diterima oleh mahkamah sebagai sebab yang munasabah ialah penyakit, keperluan untuk melengkapkan penyiasatan dan apa-apa situasi lain yang melibatkan peguam.

Pemakaian jenis reman ini juga boleh dilihat secara jelas dan terperinci melalui seksyen 388 Kanun Tatacara Jenayah yang memperuntukkan jaminan bagi jenis kesalahan tidak boleh dijamin. Seksyen 388 memperuntukkan bahawa sekiranya seseorang suspek telah ditangkap atau ditahan tanpa waran oleh polis kerana disyaki melakukan kesalahan yang tidak boleh dijamin, maka suspek tersebut boleh dilepaskan dengan jaminan tertakluk pada budi bicara pegawai polis yang bertanggungjawab bagi daerah polis, tempat suspek tersebut ditahan ataupun selainnya dilepaskan atas arahan mahkamah sekiranya suspek tersebut dibawa ke hadapan mahkamah. Sebagai contoh, dari segi amalan, seseorang suspek yang ditahan kerana disyaki melakukan kesalahan tidak boleh dijamin sudah

semestinya akan dibawa ke mahkamah untuk didakwa apabila terdapatnya keizinan peguam negara dan terdapat bukti atau keterangan-keterangan yang kukuh untuk menghubungkaitkannya dengan kesalahan yang disyaki dilakukannya itu. Selepas dituduh, tertuduh boleh sama ada dijamin atau direman sekiranya wujud alasan-alasan yang munasabah untuk mempercayai bahawa tertuduh tersebut yang melakukan kesalahan yang tidak boleh dijamin tersebut. Maka, sepanjang perbicaraan, tertuduh ini akan terus di reman sehingga perbicaraannya selesai.

4. Isu-Isu Berkaitan Dengan Reman

Secara amnya, terdapat pelbagai penganiayaan dan penyalahgunaan yang berlaku kepada suspek semasa berada dalam tahanan reman. Isu-isu yang lazimnya timbul akibat penyalahgunaan tatacara reman dalam konteks undang-undang di Malaysia akan dibincangkan satu demi satu selepas ini.

4.1. Pengiraan Tempoh Dua Puluh Empat Jam

Secara umumnya, seseorang suspek tidak boleh ditahan dalam jagaan melebihi tempoh dua puluh empat jam tanpa suatu perintah khas daripada majistret seperti yang telah ditetapkan dalam seksyen 28(3) Kanun Tatacara Jenayah. Walaupun terdapat tempoh yang jelas berkaitan dengan penahanan suspek, namun terdapat keraguan dalam Kanun Tatacara Jenayah tentang bila tempoh dua puluh empat jam tersebut bermula, iaitu sama ada tempoh tersebut bermula pada masa tangkapan dibuat atau tempoh itu bermula sebaik sahaja suspek dibawa kembali ke kawasan atau daerah yang dipercayai kesalahan jenayah tersebut dilakukan.

Oleh itu, rujukan boleh dibuat kepada *Police and Criminal Evidence Act 1984* di United Kingdom selaras dengan peruntukan seksyen 5 Kanun Tatacara Jenayah Malaysia yang membenarkan undang-undang Inggeris digunakan dalam kes-kes yang tidak ada undang-undang khusus tentang perkara yang dipertikaikan. Secara umumnya, seksyen 41 *Police and Criminal Evidence Act* memperuntukkan had tempoh penahanan tanpa pertuduhan (*limit on period of detention without charge*). Seksyen 41 *Police and Criminal Evidence Act* memperuntukkan bahawa:

(1) Subject to the following provisions of this section and to sections 42 and 43 below, a person shall not be kept in police detention for more than 24 hours without being charged.

(2) The time from which the period of detention of a person is to be calculated (in this Act referred to as "the relevant time")–

(a) in the case of a person to whom this paragraph applies, shall be–

(i) the time at which that person arrives at the relevant police station; or

(ii) the time 24 hours after the time of that person's arrest, whichever is the earlier;

(b) in the case of a person arrested outside England and Wales, shall be–

(i) the time at which that person arrives at the first police station to which he is taken in the police area in England or Wales in which the offence for which he was arrested is being investigated; or

(ii) the time 24 hours after the time of that person's entry into England and Wales, whichever is the earlier;

(c) in the case of a person who—

(i) attends voluntarily at a police station; or

(ii) accompanies a constable to a police station without having been arrested, and is arrested at the police station, the time of his arrest;

(d) in any other case, except where subsection (5) below applies, shall be the time at which the person arrested arrives at the first police station to which he is taken after his arrest.

Berdasarkan peruntukan di atas, dapat disimpulkan bahawa seseorang suspek tidak boleh ditahan dalam jagaan polis melebihi tempoh dua puluh empat jam tanpa dituduh di mahkamah. Jika diamati, seksyen 41(2)(a)(i) dan (ii) menyatakan bahawa tempoh penahanan suspek akan bermula sebaik sahaja suspek dibawa ke balai/daerah, tempat kesalahan jenayah yang disyaki dilakukannya itu sedang disiasat atau selepas tangkapan dilakukan terhadapnya atas kesalahan jenayah tersebut di mana tempoh masa yang lebih awal akan diambil kira. Di sini, boleh difahami bahawa tempoh penahanan 24 jam akan bermula dari tempoh masa yang lebih awal (*whichever is the earlier*), iaitu sama ada apabila suspek dibawa ke balai/daerah untuk disoal siasat tentang kesalahan jenayahnya itu ataupun sebaik sahaja tangkapan dilakukan terhadapnya, bergantung pada mana-mana tempoh yang lebih awal. Dalam keadaan tertentu, jikalau pengemukaan seseorang suspek di balai polis tersebut tertunda atas alasan-alasan yang munasabah, seperti keperluan melakukan proses pengeledahan di rumah suspek bagi mengumpulkan bahan-bahan bukti, maka tempoh penahanan suspek tidak perlu mengambil kira tempoh proses pengeledahan tersebut sehingga proses tersebut selesai. Jikalau seseorang suspek ditangkap di sesuatu tempat di luar sesuatu daerah atau wilayah yang disyaki suspek tersebut melakukan kesalahan jenayah, maka mengikut seksyen 41(2)(b)(i) atau seksyen 41(2)(b)(ii), tempoh penahanan dua puluh empat jam seseorang suspek biasanya bermula setelah dia dibawa kembali ke balai/daerah, tempat kesalahan jenayahnya itu sedang disiasat atau selepas kemasukan orang itu ke England dan Wales, bergantung pada mana-mana tempoh yang lebih awal (Stone, 1994).

4.2. Penyalahgunaan Kuasa Kehakiman Yang Telah Ditetapkan Dalam Seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah

Secara umumnya, dalam kebanyakan kes penahanan reman, majistret lazimnya akan membenarkan permohonan reman yang dikemukakan oleh pihak berkuasa tanpa membuat penelitian secara rinci. Ada kalanya, majistret tidak meneliti diari siasatan langsung untuk menentukan sama ada terdapat alasan yang munasabah untuk menahan suspek dalam tahanan reman. Misalnya, dalam kes *Hassan Marsom & ors v Mohd Hady Ya'akop [2018] 7 CLJ 403*, Mahkamah Persekutuan mengalu-alukan keputusan Mahkamah Rayuan dalam kes tersebut yang menyatakan bahawa terdapat ketidakpatuhan dan pelanggaran tugas yang serius pada pihak polis dalam membuat permohonan reman mengikut seksyen 117 dan seksyen 119 Kanun Tatacara Jenayah. Antaranya ialah ketiadaan pegawai yang membuat tangkapan (*arresting officer*) semasa permohonan reman dikemukakan kepada majistret. Menurut Mahkamah, hanya pegawai tangkapan yang dapat menceritakan hal keadaan atau syak wasangka yang timbul terhadap suspek untuk menyokong permohonan reman tersebut. Seterusnya, semasa permohonan reman dikemukakan bagi kali kedua, siasatan polis telah pun mendedahkan bahawa responden tidak berada di Restoran Zubaidah (tempat kejadian) pada waktu pertengahan berlaku, sebaliknya berada di tempat yang lain. Walaupun perayu keempat mengetahui fakta atau perkembangan ini pada tahap penyiasatan, majistret tidak diberitahu dengan sewajarnya.

Hasil penyiasatan ini juga diakui tidak dicatatkan dalam diari siasatan yang dikemukakan kepada majistret. Bagi mengeruhkan keadaan ini lagi, terdapat pelanggaran tugas dan tatacara yang serius oleh pihak majistret yang telah membenarkan permohonan reman tersebut kerana Rekod Rayuan menunjukkan bahawa majistret secara sewenang-wenangnya membenarkan reman yang diminta oleh pihak polis atas alasan seperti yang dikemukakan pemohon, iaitu “siasatan tidak dapat diselesaikan dalam tempoh 24 jam.” Di sini, majistret gagal membuat siasatan yang menyeluruh terhadap alasan mengapa suspek dalam kes ini (responden) ditahan dan mengapa penahanan lanjut diperlukan. Tambahan pula, semasa permohonan reman dikemukakan bagi kali kedua, iaitu semasa suspek masih berada di hospital, majistret terus meluluskan reman lanjutan yang dipohon oleh pihak polis tanpa mengambil kira keperluan mengemukakan diari siasatan seperti yang dinyatakan dalam seksyen 119. Oleh itu, dapat dilihat di sini bahawa perintah reman yang dikeluarkan tidak teratur dan tidak sah. Sesungguhnya, jelas bahawa terdapat pelanggaran tugas yang serius dan kegagalan mematuhi tatacara oleh majistret dalam kes ini hanya semata-mata untuk membantu pihak polis. Pihak mahkamah sebagai tonggak keadilan seharusnya membuat pertimbangan yang menyeluruh antara kebebasan hak asasi seseorang dengan kepentingan memelihara kesejahteraan dalam masyarakat sebelum membenarkan sesuatu perintah reman yang berupaya menyekat hak asasi seseorang yang belum dituduh dengan apa-apa kesalahan jenayah.

Seterusnya, dalam kes *Zafari bin Mohd Yunus v Public Prosecutor [2017] 10 MLJ 717*, perayu telah ditahan melalui perintah reman yang diberikan oleh majistret selama empat hari, iaitu antara 22 hingga 25 Disember 2016 kerana dia disyaki melakukan kesalahan merakam pengadu semasa mandi dengan menggunakan telefon bimbitnya. Perayu telah menyatakan bahawa reman tersebut dibuat berdasarkan dakwaan palsu yang berpunca daripada pergaduhan antara perayu dengan pengadu. Isu yang diketengahkan dalam kes ini adalah sama ada perintah reman tersebut dibuat tanpa alasan yang munasabah di hadapan mahkamah majistret. Dalam kes ini, Mahkamah Tinggi mengetepikan perintah reman tersebut kerana didapati bahawa tiada penyiasatan dijalankan oleh pihak polis terlebih dahulu sebelum mengemukakan permohonan reman kepada majistret. Pegawai penyiasat juga tidak menghantar salinan catatan harian dalam diari kepada majistret seperti yang dikehendaki oleh seksyen 117(1) Kanun Tatacara Jenayah. Hal ini menyebabkan reman tersebut menyalahi undang-undang kerana telah menghalang majistret daripada mengambil kira mana-mana tempoh tahanan perayu sebelum permohonan reman tersebut dikemukakan. Kegagalan penyerahan diari tersebut juga telah menafikan hak majistret dalam mempertimbangkan kewujudan alasan yang kukuh untuk menahan perayu dalam tahanan reman.

Secara rangkumannya, adalah jelas bahawa pelaksanaan kuasa kehakiman mengikut seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah bertujuan untuk memudahkan pihak berkuasa semata-mata tanpa mengambil kira tentang keperluan menyeimbangkan kepentingan awam dan kebebasan hak asasi suspek dalam menentukan soal sama ada seseorang suspek perlu direman. Pemeriksaan kehakiman juga gagal diadakan secara berkala bagi memastikan bahawa hak tahanan tidak dianiayai dan untuk memastikan bahawa perintah reman yang dikeluarkan tidak disalahgunakan bagi apa-apa tujuan lain selain maksud penyiasatan.

4.3. Reman Berantai Atau Tukar Gari

Kanun Tatacara Jenayah Malaysia menyediakan beberapa perlindungan terhadap penahanan sewenang-wenangnya. Seksyen 28 Kanun Tatacara Jenayah mewajibkan

pihak polis untuk membawa suspek yang ditahan tanpa waran di hadapan majistret dalam tempoh masa dua puluh empat jam. Jika polis tidak dapat menyelesaikan sesuatu penyiasatan, mereka mesti memohon perintah reman yang boleh dibaharui sehingga lima belas hari, termasuk hari penangkapan. Sebagai suatu cara untuk melampaui had tempoh reman yang telah ditetapkan dalam Kanun Tatacara Jenayah, pihak polis kadangkala membawa orang yang ditangkap bagi suatu kesalahan jenayah menghadap majistret yang berbeza bagi membuat permohonan reman untuk kes kesalahan jenayah yang berbeza. Amalan ini dikenali sebagai reman berantai atau *chain smoking order* atau *road shows*.

Secara umumnya, reman berantai bermaksud bahawa apabila seseorang ditangkap, orang yang ditangkap itu akan ditahan dalam reman dan apabila reman itu tamat, pihak polis akan menangkap semula individu itu dengan mengatakan bahawa terdapat laporan polis yang berbeza yang mengaitkan orang yang ditangkap tersebut dengan kesalahan jenayah yang lain. Berhubungan dengan isu ini, masih terdapat kekaburan dalam peruntukan seksyen 28(3) Kanun Tatacara Jenayah yang menyatakan bahawa tempoh yang dibenarkan untuk menahan seseorang suspek adalah dua puluh empat jam. Terdapat persoalan sama ada tempoh dua puluh empat jam seperti yang diperuntukkan dalam seksyen tersebut terhad kepada siasatan terhadap satu kesalahan jenayah sahaja atau beberapa kesalahan jenayah yang disyaki dilakukan oleh suspek.

Senario ini boleh dilihat dalam kes ulung, *Dasthigeer B Mohamed Ismail v. Kerajaan Malaysia & Anor [1999] MLJU 121*. Dalam kes ini, suspek telah ditahan oleh polis kerana disyaki terlibat dalam suatu kesalahan jenayah di Kajang. Majistret telah mereman suspek bagi tempoh seminggu dan kemudiannya, tempoh reman tersebut telah dipanjangkan selama tiga hari lagi. Peguam bela suspek menyatakan bahawa sepanjang tempoh reman tersebut, suspek telah berada dalam tahanan polis dan telah dibawa untuk menghadap majistret dan dilepaskan. Sebaik sahaja jaminan telah dibayar, suspek ditahan balik bagi kali kedua mengikut satu laporan polis yang berlaku di Dang Wangi. Suspek kemudiannya direman oleh majistret. Pada hari yang sama, suspek telah ditahan lagi oleh pihak polis mengikut dua laporan polis yang berbeza dan seterusnya direman. Dalam kes ini, Mahkamah memutuskan bahawa siasatan merujuk satu laporan polis. Mahkamah menyatakan bahawa:

... Section 117 operates in relation to any single report, any single investigation, any single arrest, and therefore any remand in respect of any single report. To restrict the interpretation of s. 117 to the scope proposed in the submission ignores the fact that alleged offences may be committed and reported in different police districts and police stations, and as a result fall under the jurisdictions of not only different police stations but also different police districts and investigation officers who in the ordinary performance of their duties are properly independent. Indeed to accept the interpretation proposed by counsel would operate in favour of those who commit multiple crimes by limiting the police to less time per alleged offence within the fifteen day remand allowed under s. 117.

The proper approach to avoid abuse is not by way of an interpretation regardless of the ordinary meaning of section 117, but by way of the courts applying section 117 strictly, and exercising its discretion to order remand under section 117 not solely by the demands of convenience of the investigative and prosecution authorities, but by balancing such needs against the fact that any remand order is a restriction of a fundamental

liberty against a person who has not been convicted of the offence. Magistrates must therefore exercise their discretion to remand into custody with vigilant judiciousness.

Oleh itu, dapat disimpulkan di sini bahawa sememangnya undang-undang buatan manusia tidak sempurna. Sebagaimana yang diutarakan oleh Hakim Abdul Wahab, terdapat hanya satu cara untuk mengelakkan penyalahgunaan seksyen 117 Kanun Tatacara Jenayah, iaitu melalui cara mahkamah menggunakan peruntukan seksyen tersebut secara ketat dan menggunakan budi bicaranya untuk memerintahkan reman mengikut seksyen 117 bukan semata-mata atas permintaan kemudahan pihak berkuasa penyiasatan dan pendakwaan, tetapi dengan menyeimbangkan keperluan tersebut dengan hakikat bahawa apa-apa perintah tahanan reman ialah sekatan terhadap kebebasan asasi seseorang yang belum disabitkan atas kesalahan itu. Pada pendapat penulis, sekiranya seksyen 117 terhad siasatannya kepada hanya satu laporan polis sebagaimana yang diputuskan oleh Hakim Abdul Wahab, maka ruang dan peluang masih terbuka luas kepada pihak berkuasa untuk mengambil kesempatan terhadap peruntukan tersebut dengan memperoleh reman yang berbeza terhadap seseorang suspek atas alasan bahawa suspek tersebut sedang disiasat untuk kesalahan jenayah yang berbeza. Hal ini sudah semestinya meningkatkan isu *chain remand* yang sedia ada yang semakin meruncing dalam pentadbiran keadilan jenayah di Malaysia. Oleh hal yang demikian, isu-isu yang timbul akibat penyalahgunaan seksyen 117 sebenarnya tidak dapat diatasi melalui pindaan semata-mata, tetapi terdapat keperluan yang mendesak untuk memastikan majistret yang dilantik dalam sistem keadilan terdiri daripada golongan yang berwibawa untuk mengelakkan penyalahgunaan yang berterusan terhadap hak asasi seseorang yang ditangkap.

4.4. Penyeksaan dan Layanan Buruk Semasa Berada Dalam Tahanan

Pencabulan kebebasan asasi yang menyalahi undang-undang merupakan satu perkara yang amat membimbangkan kerana perkara ini merupakan antara pelanggaran pertama daripada beberapa pelanggaran hak asasi manusia yang tahanan selalunya terdedah, termasuk penolakan akses kepada penasihat undang-undang, penyeksaan atau perlakuan buruk, dan kematian yang menyalahi undang-undang dalam tahanan.

Berdasarkan kes-kes yang telah dibincangkan sebelum ini, dapat disimpulkan bahawa terdapat perintah reman disalahgunakan oleh pihak berkuasa untuk membawa kesengsaraan dan kecederaan terhadap tertuduh. Misalnya, dalam kes [Hassan Marsom & Ors v. Mohd Hady Ya'akop \[2018\] 7 CLJ 403](#), responden telah terdedah kepada layanan yang buruk dan penyeksaan semasa dalam penahanan reman apabila responden telah dibogelkan dan diserang dengan matanya tertutup oleh pegawai polis walaupun dia menafikan penglibatannya dalam pergaduhan yang melibatkan seorang pegawai polis. Dalam kes ini, mahkamah memutuskan bahawa penahanan responden tidak sah memandangkan terdapat penyalahgunaan kuasa oleh pihak polis dengan menyerang dan mencederakan tahanan.

4.5. Ketiadaan Pemakluman Tentang Alasan Penangkapan Dan Sekatan Akses Komunikasi Kepada Keluarga dan Peguam Bela

Perkara 5(3) Perlembagaan Persekutuan menyarankan bahawa seseorang yang ditangkap perlu diberitahu alasan-alasan penangkapannya secepat mungkin dan dibenarkan untuk berunding dan dibela oleh pengamal undang-undang pilihannya. Selain

Perlembagaan Persekutuan, seksyen 28A Kanun Tatacara Jenayah juga menitikberatkan kepentingan seseorang yang ditangkap tanpa waran untuk diberitahu alasan penangkapannya dengan segera dan dibenarkan untuk berkomunikasi atau berunding dengan saudara, kawan dan pengamal undang-undang pilihannya. Walaupun terdapat perlindungan seperti yang disarankan, namun [Amnesty International \(2005\)](#) telah melaporkan bahawa suspek secara rutin tidak dimaklumkan tentang alasan penangkapan mereka dan telah dihalang daripada menghubungi peguam atau ahli keluarga. Permohonan reman sering dikemukakan oleh pihak berkuasa kepada majistret di dalam kamarnya dan bukan di mahkamah terbuka, seperti yang disarankan dalam seksyen 7 Kanun Tatacara Jenayah yang menyatakan bahawa permohonan reman hendaklah dibuat di mahkamah terbuka yang mempunyai akses kepada orang awam. Ada kalanya, permohonan tersebut dibuat tanpa kehadiran tahanan sendiri dan peguam belanya. SUHAKAM juga telah meneliti isu ini dengan serius dan mendapati bahawa pihak polis sering kali menghalang suspek berkomunikasi dengan keluarga dan peguam belanya atas alasan bahawa komunikasi tersebut akan mengganggu proses penyiasatan ([SUARAM, 2002](#)).

Pada tahun 2006, Kanun Tatacara Jenayah telah dipinda oleh Fasal 7 dan Fasal 17 Rang Undang-Undang Kanun Tatacara Jenayah (Pindaan) 2004 bagi memasukkan seksyen baharu, iaitu seksyen 28A berhubungan dengan hak-hak seseorang yang ditangkap ([Dewan Rakyat Malaysia, 2006](#)).

Walau bagaimanapun, terdapat pengecualian mengikut seksyen 28A(8), iaitu pihak polis dapat menghalang seseorang suspek daripada berkomunikasi dengan keluarganya atau pengamal undang-undang pilihannya sekiranya dengan berbuat demikian, ia mungkin akan mengakibatkan rakan jenayah kepada orang yang ditangkap mengambil langkah untuk menghindari diri daripada diberkas atau pemusnahan bahan bukti dan mengakibatkan gangguan terhadap saksi. Pada pendapat penulis, pindaan baharu ini masih belum terbukti berkesan dalam memelihara hak seseorang individu yang ditangkap kerana pihak berkuasa masih berpeluang untuk menyalahgunakan seksyen 28A dengan menghalang seseorang suspek daripada berkomunikasi dengan ahli keluarganya dan peguam belanya hanya atas alasan siasatan akan terganggu. Isu ini telah diutarakan dalam keputusan kes [Fadiah Nadwa Fikri & Ors v. Konstable Fauziah Mustafa & Ors And Another Case \[2015\] 10 CLJ 259](#), apabila Hakim John Louis O Hara menyatakan seperti yang berikut:

[23] The court refers to s 28A (8) which clearly provides that the requirements under s 28A (2), (3), (4), (5), (6) and (7) may be suspended. But s 28A (8) is to be read with s 28A (9), (10) and (11). The key words in s 28A (8) is 'reasonably believes.' This court finds that the reasons advanced in his witness statement and during cross-examination by SD6 for invoking s 28A (8) to be unreasonable in the circumstances and factual situation of the candlelight vigil outside the BPS. Moreover SD6 kept on changing his testimony in regard to the reasons for invoking s 28A (8) and this court therefore has grounds to doubt the authenticity and veracity of the reasons put forward by SD6 for his belief under s 28A (8), and this court therefore has serious issues in regard to the credibility of SD6 as a witness.

Hal ini juga boleh dilihat dalam kes [Thinakaran Ramanathan lwn. Lembaga Pencegahan Jenayah & Yang Lain \[2021\] 1 LNS 776](#) apabila pemohon telah ditahan reman selama 21 hari dan kemudiannya selama 38 hari mengikut seksyen 4(2)(a) Akta Pencegahan

Jenayah 1959. Pemohon mendakwa bahawa dia tidak diberi hak akses kepada dan/atau berkomunikasi dengan saudara atau keluarga rapat atau rakan pemohon serta tidak diterangkan tentang hak untuk melantik peguam pilihannya selama tempoh tahanannya itu. Dalam hujahan balasnya, pihak responden menyatakan bahawa hak pemohon untuk mendapatkan khidmat peguam bela hanya ditangguhkan sementara untuk memastikan siasatan polis terhadap pemohon tidak terjejas. Subseksyen 28A(8) Kanun Tatacara Jenayah memperuntukkan berkenaan dengan pengecualian ini. Namun, dalam menggunakan pengecualian seperti yang diberikan itu, syarat keizinan daripada seorang pegawai polis berpangkat tidak rendah daripada Timbalan Penguasa Polis (DSP) berserta dengan pernyataan yang mewajarkan pengecualian itu perlu diberikan. Dalam kes ini, syarat tersebut telah tidak dipatuhi oleh pihak polis semasa siasatan dan rakaman percakapan dibuat ketika tahanan reman pertama selama 21 hari. Tidak terdapat apa-apa keterangan bahawa keizinan daripada seorang pegawai polis berpangkat DSP telah diperoleh sebelum itu. Tidak terdapat juga apa-apa keterangan tentang alasan-alasan kepercayaan pegawai polis berpangkat DSP dan keadaan-keadaan yang mewajarkan pengecualian menurut subseksyen 28A(8) Kanun Tatacara Jenayah. Oleh itu, perintah tahanan menjadi tidak sah.

4.6. Penyalahgunaan Kuasa Oleh Pihak Berkuasa

Kebimbangan telah disuarakan terhadap penyalahgunaan kuasa penangkapan oleh pihak berkuasa. Secara umumnya, seseorang pegawai polis hanya berupaya menangkap tanpa waran seseorang individu atas sesuatu kesalahan jenayah boleh tangkap sekiranya wujud sesuatu aduan atau syak wasangka yang munasabah bahawa orang itu terlibat dalam kesalahan jenayah tersebut seperti mana yang diperuntukkan dalam seksyen 23 Kanun Tatacara Jenayah. Maka, dapat disimpulkan bahawa siasatan perlu dilakukan terlebih dahulu sebelum tangkapan dilakukan terhadap seseorang individu bagi memastikan bahawa wujud alasan-alasan yang munasabah untuk mempercayai bahawa orang yang akan ditangkap itu terlibat dalam kesalahan jenayah yang sedang disiasat. Walaupun siasatan perlu dilakukan terlebih dahulu sebelum membuat tangkapan seperti yang telah ditetapkan dalam Kanun Tatacara Jenayah, SUARAM telah melaporkan bahawa terdapat kecenderungan dalam kalangan pihak polis untuk menahan dahulu suspek dan kemudiannya, baru memulakan siasatan terhadap sesuatu kesalahan jenayah. Sebagai contoh, kes *Hassan Marsom & ors v Mohd Hady Ya'akop [2018] 7 CLJ 403* menunjukkan bahawa semasa permohonan reman dikemukakan, penyiasatan 24 jam tidak dijalankan terlebih dahulu untuk mengenal pasti sama terdapat syak wasangka yang munasabah bahawa suspek yang ditahan terlibat dalam kesalahan jenayah yang sedang disiasat. Hal ini terbukti daripada keterangan pegawai penyiasat kes yang mengesahkan tentang perkara ini semasa disoal oleh pihak peguam pemohon. Jika penyiasatan 24 jam dilakukan, sudah pasti pegawai penyiasat tidak boleh mengaitkan suspek dalam kes yang dilaporkan. Secara prinsip asasnya, 24 jam merupakan tempoh awal untuk pihak polis menjalankan siasatan.

Di samping itu, penangkapan suspek jenayah kadang-kadang kelihatan mendiskriminasikan, terutamanya semasa operasi polis dalam aktiviti dadah haram atau dalam konteks penangkapan besar-besaran orang yang disyaki mempunyai kaitan dengan kesalahan jenayah berprofil tinggi tertentu (SUARAM, 2003). Walaupun terdapat perlindungan perlembagaan, suspek secara rutin tidak dimaklumkan tentang alasan penangkapan mereka dan dihalang daripada menghubungi peguam atau ahli keluarga. SUARAM juga melaporkan tentang amalan reman berantai yang semakin meningkat, terutamanya dalam kalangan pihak polis (SUARAM, 2020). Amalan ini melibatkan

pemindahan suspek dari satu balai polis ke balai polis yang lain dengan permohonan reman baharu dibuat setiap kali berhubungan dengan kesalahan jenayah yang berbeza yang menyebabkan suspek berada dalam tahanan beberapa bulan atau beberapa tahun tanpa dituduh di mahkamah.

5. Kesimpulan

Sesungguhnya, perintah reman merupakan suatu aspek pentadbiran keadilan jenayah yang penting. Undang-undang berhubungan dengan reman di Malaysia telah melalui evolusinya yang tersendiri. Semua negara mengawal selia tentang reman dalam sistem keadilan mereka. Walau bagaimanapun, terdapat isu-isu penting berkaitan dengan reman yang telah dibincangkan sebelum ini. Undang-undang berhubungan dengan reman di Malaysia juga mempunyai kekangan dan kelemahannya yang tersendiri jika dibandingkan dengan negara lain, seperti negara India. Kekangan dan kelemahan dalam undang-undang reman di Malaysia haruslah diatasi segera bagi mengelakkan penganiayaan yang berterusan terhadap seseorang suspek.

Sebenarnya, undang-undang berhubungan dengan reman telah mengalami beberapa proses yang panjang dan proses tersebut telah diambil untuk menjamin kualiti dalam penahanan reman dan untuk menjamin hak asasi manusia sentiasa terpelihara. Walau bagaimanapun, undang-undang buatan manusia ini tidak sempurna. Maka, undang-undang tersebut perlu ditambah baik dari semasa ke semasa supaya undang-undang tersebut sentiasa memberikan keadilan kepada semua pihak. Semoga undang-undang yang berkaitan dengan reman sentiasa relevan mengikut arus masa dan dapat menjamin keadilan kepada semua pihak.

Penghargaan (*Acknowledgement*)

Penulis ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pihak yang terlibat, khususnya Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM), ahli kumpulan penyelidikan dan pelajar Fakulti Undang-Undang UKM atas kepakaran dan kerjasama semua.

Kewangan (*Funding*)

Penerbitan ini menggunakan dana penyelidikan GGPM-2021-041 dan GGP-2020-005.

Konflik Kepentingan (*Conflict of Interests*)

Penulis melaporkan tiada apa-apa konflik kepentingan berkenaan dengan penyelidikan, pengarangan atau penerbitan kajian ini.

Rujukan

- Ahmad Azam Shariff. (2012). *Prosedur Siasatan dan Pendakwaan Jenayah Syariah: Lakuna dalam Peruntukan Undang-undang Jenayah Syariah di Malaysia*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Amnesty International. (2005). *Towards Human Rights-Based Policing (AI Index: ASA 28/001/05)*. London: Amnesty International Publications.

- <https://www.amnesty.org/download/Documents/84000/asa280012005en.pdf> (akses pada 14 Julai 2020).
- Dasthigeer B Mohamed Ismail v. Kerajaan Malaysia & Anor* (1999) MLJU 121
- Datuk Seri Khalid Abu Bakar & Ors v N. Indra Nallathamby & Anor* (2014) 9 CLJ 15
- Deepan Mahajan v Director of Enforcement* (1991) Cr LJ 1124
- Dewan Rakyat Malaysia. (2006). Perbahasan Rang Undang-undang Tatacara Jenayah (Pindaan) 2006. *Penyata Rasmi Dewan Rakyat*. Parlimen Kesebelas Penggal Ketiga Mesyuarat Kedua, hlm. 25.
- Fadiah Nadwa Fikri & Ors v. Konstabel Fauziah Mustafa & Ors And Another Case* (2015) 10 CLJ 259
- Gomez, J. (2010). Police powers and remand proceedings. *The Malayan Law Journal Articles* 2: 7-9.
- Hassan Marsom & ors v Mohd Hady Ya'akop* (2018) 7 CLJ 403
- Kamus Pelajar Bahasa Malaysia. Edisi Kedua. (2015). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- King, S., Bamford, D. & Sarre, R. (2008). The remand strategy: Assessing outcomes. *Current Issues in Criminal Justice*, 19(3), 327-344.
- Lau Kong Peng & Ors v. PP* (1998) 6 MLJ 501
- Lee, C. F., Habibah Kiprawi & Che Audah Hassan. (2010). *The Process of Criminal Justice: Investigation and Pre-Trial Proceedings*. Singapore: Lexis Nexis.
- Mohd Zamre Mohd Zahir, Tengku Noor Azira Tengku Zainudin, Ramalinggam Rajamanickam, Ahmad Azam Mohd Shariff, Zainunnisaa Abd Rahman, Ma Kalthum Ishak, Syafiq Sulaiman, Nor Hikma Mohamad Nor. (2021). Prospect and legal challenges of medical tourism in relation to the advance medical directive (AMD) in Malaysia. *Special Issue of Pertanika Journal Social Sciences and Humanities (JSSH)*, 29 (S2), 17-28.
- Police and Criminal Evidence Act 1984
- Re Syed Mohamed b Syed Isa; Mohd Rosdi bin Jaafar; Thigarajah a/l Palaniandy; Rajis a/l Seeni Deen & Ors* (2000) MLJU 163
- Srimurugan Alagan. (2005). Remand proceedings – Practice and procedure. *Current Law Journal* (2005) 2 CLJ i.
- Srimurugan Alagan. (2015). *The Criminal Procedure Code: A Commentary*. Selangor: Sweet & Maxwell.
- State of Maharashtra v Ramesh Taurani* (1997) Supp 5 SCR 463
- Stone, R. (1994). *Textbook on Civil Liberties and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Siti Zubaidah Ismail. (2016). *Undang-undang Tatacara Jenayah Syariah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- SUARAM. (2002). *Malaysia: Human Rights Report 2002 on Civil and Political Rights*. Petaling Jaya: SUARAM Komunikasi.
- SUARAM. (2003). *Malaysia: Human Rights Report 2003 on Civil and Political Rights*. Petaling Jaya: SUARAM Komunikasi.
- SUARAM. (2020). *Malaysia: Human Rights Report 2020 Overview*. Petaling Jaya: Suara Inisiatif Sdn Bhd.
- Tengku Noor Azira Tengku Zainudin, Mohd Zamre Mohd Zahir, Ahmad Azam Mohd Shariff, Ramalinggam Rajamanickam, Ong Tze Chin, Zainunnisaa Abd Rahman, Nor Hikma Mohamad Nor, Syafiq Sulaiman, Asiah Bidin, Murshamshul Kamariah Musa & Kamaliah Salleh. (2021). Legal Exploration of Right to Health. *Pertanika Journal Social Sciences and Humanities (JSSH)*, 29(S2), 221-232.
- Thinakaran Ramanathan lwn. Lembaga Pencegahan Jenayah & Yang Lain* (2021) 1 LNS 776

- Wafaa' Yusof. (2016). Tatacara Penahanan Pra Perbicaraan Jenayah Syariah di Malaysia: Analisis Menurut Pandangan Fuqaha. *Journal of Contemporary Islamic Law*, 1(1), 39-54.
- Zafari bin Mohd Yunus v Public Prosecutor* (2017) 10 MLJ 717
- Zainal Azam Abd Rahim. (2003). Acara Jenayah dan Keperluan Pembuktian: Satu Tinjauan Ringkas Mengenai Beberapa Isu Berkaitan dari Perspektif Syariah dan Fikah. Dlm. Abdul Monir Yaacob & Siti Shamsiah Md. Supi (pnyt). *Pendakwaan dan Penyiasatan*, hlm. 59. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia.